

іншого району Львова мали переселитися до гетта. Їх зобов'язали носити знаки розрізнення, потім запровадили додаткові обмеження – забороняли ходити по тротуарах, у кінотеатри, парки та низку інших установ. Збереглися також свідчення про те, як євреїв змушували навколішки мити бруківку зубними щітками або, наприклад, переносити сміття в губах, про що вказував у своєму інтерв'ю Андрій Шиманський, історик та співробітник музею «Територія Терору» [2]. Переважна кількість євреїв гетта загинула на території Янівському концтаборі на передмістях Львова.

Основні висновки. Українські євреї під час Другої світової війни зазнали значних людських втрат. Їх трагедія є складовою частиною злочину Голокосту. Як на нещодавно приєднаних від Польщі українських територіях, так і на територіях, які від початку перебували у складі СРСР, єврейське населення зазнало переслідувань, насильницьких обмежень свобод та екстермінації. Прикладом цього стала трагедія Бабиного Яру та Львівського гетто, як найбільш значимих прикладів Голокосту на території України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Захоронення у львівському гетто – історичні факти і міфи. Дата оновлення: 07.02.2017. URL : https://zik.ua/news/2017/02/07/zahoronennya_u_lvivskomu_etto_istorychni_fakty_i_mify_1039449 (дата звернення 29.02.2020).

2. Яремчук О. За моїм вікном – гетто: Голокост у Львові. URL : <https://zaborona.com/interactive/getto-holokost-u-lvovi/> (дата звернення: 29.02.2020).

3. Hoyer V. Der Holocaust in der Ukraine. Дата оновлення: 16.12.2019. URL : <https://www.philhist.uni-augsburg.de/lehrstuehle/volkskunde/Exkursionen/Ukraine/Holocaust-Ukraine/> (дата звернення 29.02.2020).

Андрій КЛИМЕНКО,

студент 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Юрій ФЕДОРИК,**

к.і.н., доцент (БДПУ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

Актуальність. Українська держава має багату економічну історію, але незважаючи на це, багато дослідників не приділяють великої уваги вивченню цього аспекту в історії України. В цій ніші історії залишилися невивчені сторінки які потребують більш детального розгляду.

Сьогоднішнє суспільство досить важко уявити без функціонування таких установ як банки. В нашій державі функціонують банки різного типу, але всі вони відіграють важливу роль в житті суспільства, адже через банки нараховуються найрізноманітніші виплати. Також варто відмітити те, що наразі в нашому парламенті ухвалюються різні закони які стосуються функціонування банківських установ. Наразі в суспільстві гостро стоїть проблема ринку землі й вирішується питання правового регулювання її

продажу, що ніяк не може обійти банківську сферу, адже історія вже знає подібні виклики які стояли перед економікою Російської імперії в другій половині XIX – поч. XX століття.

Ступінь досліджуваності проблеми: вивченням теми займається й займалось багато дослідників. Серед них слід виділити праці Рашидова О. Ш, Гіндіна И. Ф, Сперанского М.М. та інших.

Мета дослідження: Дослідити еволюцію законодавства в Російській імперії у сфері регулювання банківської справи. Крім цього, мета дослідження передбачає аналіз законодавчої бази в даній сфері, а також дослідження її впливу на функціонування банківських установ різних типів і видів та біржових ринків у пореформений період.

Методи дослідження: Під час роботи над цією темою були використані такі методи дослідження, як порівняльно-історичний та світоглядний.

Сутність дослідження: Із початком становлення на території імперії Романових банківських установ, виникла гостра потреба в механізмі їх регулювання. Влада почала активно створювати та впроваджувати для них перелік правил та законів, які б змогли регулювати їх діяльність на правовій основі.

Правом видавати нові закони які б регулювали діяльність банків були наділені імператор, сенат та міністр фінансів. Розглядаючи закони які видавав імператор, то фактично будь-який його наказ, оформлений у відповідній формі вже був законом і мав юридичну силу. Що ж стосується сенату та міністра фінансів, то до їх юрисдикції належало видання нормативних документи та постанов, але зазначимо, що постанови та нормативно-правову документацію яку видавали ці два державних органи, набували чинності лише після розгляду та затвердження підписом імператора.

Досить різноманітними були форми нормативно-правових документів. Адже вони могли мати вигляд грамот, положень, указів, маніфестів, статутів, розпоряджень та інших нормативно правових документів. Варто відзначити, що уставами на той час називали закони, які відмічали та встановлювали особливий порядок організації роботи на підприємствах і були ні чим іншим, як повним зібранням наказів. В якості прикладу тут можна назвати устав Державного банку, земельного банку, Селянського банку [4. с. 87].

Банківські статuti виконували досить важливу функцію, й були достатньо значимими документами, адже затверджувались самим імператором. Вони містили перелік певних норм й правил, яким повинні були чітко слідувати. Без цього документу банки не могли здійснювати кредитні операції. Кожен устав, який регулював банківські установи та був вище затверджений монархом, у обов'язковому порядку мав бути опублікованим в Повному зібрані законів Російської імперії [3 с. 109]

Напевно найбільших успіхів на полі правового регулювання банківської справи досягли два імператори – Олександр II та Олександр III. В 1860-х роках в банківській сфері тривала досить активна законотворча діяльність, адже існування кредитних установ піддавалося значним трансформаціям, й поруч з ними створювалися нові державні кредитні

установи. Щодо приватних і громадських інститутів вживалися заходи для більшої відповідності їх діяльності економічним потребам країни.

Ситуація в сфері банківських послуг почала змінюватись у 1859 році, коли уряд імперії прийняв рішення про ліквідацію всіх кредитних установ які існували до цього часу в державі, для створення на їх базі в наступному році кардинально нової установи – Державного банку. Під час його заснування вперше було прийнято статут банку, який являв собою основний документ, що регламентував порядок його роботи.

В цьому статуті чітко прописувався порядок, за яким відбувались дозволені урядом банківські операції, а також зазначалися повноваження, якими були наділені керівники банківського управління. Також був зазначений ще один цікавий пункт, а саме які форми контролю буде застосовувати держава, щодо регулювання діяльності установи. [3 с. 112]

Окремо від Державного банку було вирішено надати власні статuti банкам які б проводили свою діяльність у сільській місцевості. Це було пов'язано з розвитком кредитних операцій на селі, які хоч й були досить незначними за обсягом, але користувалися попитом, й здійснювалися ощадними касами. Причому варто зазначити, що Найвищим затвердженням від 29 липня 1866 року, заснування таких банків передбачалось лише тоді, коли селища були близькі до перетворення на міські поселення. Проект їх статуту був затверджений 1883 року й це дозволило міністерству фінансів в разі необхідності перетворювати ощадні каси на сільські банки, або ж засновувати нові банки в сільській місцевості.

Окрім статутів на території Російської імперії діяв ще ряд нормативно правових документів які регулювали банківську справу. Мова йде про положення, тимчасові правила, накази, підзаконні нормативно-правові акти та інші. [4. с. 87].

Досить активними в розвитку банківської справи можна назвати 70-ті роки XIX століття. Саме в цей час засновується велика кількість банківських установ, які мали сумнівний характер. Для 70-80 років XIX ст. звичайним явищем була велика кількість спекулятивних, небезпечних банківських операцій, які проводилися співпрацівниками фінансових установ заради збільшення прибутків, часто без відома акціонерів, тобто засновників банків. Однією з поширених спекуляцій було видання кредитних коштів партнерам банків, без перевірки останніх на платоспроможність. Такі махінації в більшості випадків призводили до банкрутства банків й вносили дестабілізацію до економічної ситуації регіонів. Багато істориків називають цей період глибокою кризою в розвитку банків, й відзначають її кінець 1872 роком, прийняттям акту «Об учреждении частных кредитных установлений» [1 с. 59-63].

Міністр фінансів М. Х. Рейтерн в своїй роботі «Финансовое духовное завещание», написаній в 1877 році, писав про цей закон наступне: «Если до сих пор не было еще большего числа банков, объявленных несостоятельными, то это отчасти благодаря тому, что уже несколько лет не разрешалось учреждения новых банков. Я полагаю, что следовало бы продолжать в этом же духе и во всяком случае разрешать банки только в действительно торговых местностях и не более одного в каждой». Це

говорить про те, що кількість банкрутств банків, завдяки закону, різко зменшилась й банківська система в країні почала стабілізуватись.

Слід згадати також підзаконні нормативно-правові акти. В 1883 році був виданий закон «О порядке учреждения сельских банков и ссудосберегательных касс» й відповідно до нього в 1885 році був прийнятий нормальний устав сільського банку. Цей акт відіграв колосальну роль, адже завдяки ньому селяни змогли отримувати позики які йшли на покращення потреб власних господарств, а казна збільшила доходи які йшли з села до скарбниці держави [2]

На початку ХХ століття на території імперії функціонували різні за функціоналом банки: Земельні, селянські та інші, але всі вони були підпорядковані Державному банку заснованому в 1860 році. Багато банків функціонували на Півдні України, адже саме цьому регіоні знаходилось багато біржових ринків та морських портів які прискорювали розвиток банків. Окрім цього в регіоні швидко почали розвиватися після реформ 1860-х років великі й малі аграрні товариства, яким потребувався кредит. Банки південної України були представлені в таких формі Приватні, міські, селянські та філій державного банку. Всі вони підпорядковувались законодавству й в внутрішньому розпорядку підпорядковувались статутами, які затверджувались імператором та міністром фінансів.

Таким чином банківська справа в Російській імперії розвивалась досить активно. З часу заснування перших банківських установ банківська справа весь час поширювалась й трансформувалась під впливом потреб суспільства. ХІХ століття в розвитку даної сфери можна охарактеризувати як період спроб та помилок. Тривалий час, до початку реформ, діяльність банків заміняла велика кількість ломбардів, але з розвитком банківської справи ломбарди були витіснені.

Новостворені банки мали велике значення для населення імперії, адже після відміни кріпацтва вони кредитували населення, задля того аби люди отримали землю. Не можна заперечити факту, що банки отримували велику вигоду, але саме завдяки ним розпочався процес створення селянських господарств фермерського типу. Уряд Російської імперії доклав чимало зусиль до створення банківської системи. Були створені кардинально нові банківські структури, особливо варто звернути увагу на Земельний банк. Адже після проведення земельної реформи уряд зосередив свою увагу на те щоб земля залишалась під владою держави, в разі несплати кредиту з боку нових власників. Схожу ситуацію ми маємо й зараз, тому варто враховувати досвід минулих поколінь

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурьев А. Н. Очерк развития кредитных учреждений в России. Санкт-Петербург: 1904. 225 с.
2. Полное собрание законов Российской империи. Собр. 2-е. Т. 37. № 38798.
3. Рашидов О.Ш. Система законодательства о банках и иных кредитных учреждениях России. *Журнал из истории российского права.* 2007. № 10. С. 108-114.

4. Сперанский М. М. Руководство к познанию законов. Санкт-Петербург. 1845. 170 с.

Аліна НЕСТЕРЕНКО,
студентка 3 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Марина АНТОЩАК,**
к.і.н., доцент (БДПУ)

ПЕРША ОПІУМНА ВІЙНА ЯК ПРИВІД ПЕРЕТВОРЕННЯ КИТАЮ В НАПІВКОЛОЇЮ ЗАХІДНИХ ДЕРЖАВ

Актуальність. Упродовж віків Китай здавався далеким, зачиненим царством з дивовижними законами, але наразі двері в китайський світ відчинилися і сьогодні країна привертає до себе все більше і більше уваги. Китай залишається важливим торговим партнером і стратегічним пріоритетом багатьох держав світу. Розквіт Китаю розпочався з утворення могутньої та величної Імперії Цин, яка проіснувала з 1644 до 1911 рр. Це була найбільша в територіальному плані держава в Азії, найпотужніша і найвеличніша. Маньчжурська династія Цин упродовж багатьох років була непереможною і величною, адже їй вдалося приєднати ряд територій, таких як Монголія, Тибет, Джунгарське ханство, Кашгарія, і утримувати такий великий народ в покорі. Проте Перша опіумна війна фактично зруйнувала той «світ», у якому жили китайці, показавши, що є інші держави, які набагато сильніші та потужніші у військовому плані. Ця війна стала початком кінця могутності Імперії Цин, саме цим і зумовлена актуальність даної теми.

Ступінь досліджування проблеми. В історіографії вказана тема частково досліджується у працях Р. Крюгера, А. Бутакова, Л. Симоновської, О. Непомнина та інших, однак і надалі актуальним залишається всебічне висвітлення даного питання, адже в українській історіографії наукового переосмислення цього питання майже не відбувалося.

Мета і методи досліджування проблеми. Метою дослідження є всебічний аналіз основних причин конфлікту між Китаєм та Англією в 1840-1842 рр. та визначення наслідків цього протистояння для Китаю. Під час дослідження використано як загальнонаукові методи (історичний, системно-структурний, узагальнюючий), так і спеціальні джерелознавчі (евристичний, конкретно-пошуковий метод).

Сутність дослідження. Китайська політика самоізоляції зазнавала невдач під ударами іноземних агресорів, і перший із них був завданий Англією. Як основну базу для свого вторгнення у Китай Англія використовувала свої колоніальні володіння в Індії. Ост-Індська компанія до 1833 р. користувалася монополією на англійську торгівлю з Китаєм. Із 20-х рр. XIX ст. стало швидко зростати контрабандне ввезення до Китаю індійського опіуму. Ця торгівля знаходилася в руках Ост-Індської компанії, яка вбачала в цьому важливе джерело свого прибутку. Ввезення опіуму значно перевищило за своєю грошовою вартістю вивезення з Китаю різноманітного товару і вже до 1825 р. почався відтік із країни срібла. До 1833 р. це набуло катастрофічних масштабів. Англійські виробники